

1. אמיר וייטמן

2. שלומית קפלן

כולם על ידי ב"כ עו"ד מאיר בוחניק או
עו"ד אריאל ארליך או עו"ד אפרת צנגן
או עו"ד אהרן גרבר או עו"ד שירה
קאהן
כולם מפורום קהלת (ע"ר)
מרחוב עם ועולמו 8 בירושלים
טלפון : 02-6312720 ;
פקס : 077-3182028
נייד : 052-7065522 ; דוא"ל :
mbuchnick@kohelet.org.il

התובעים

-נגד-

הסתדרות העובדים הכללית החדשה

הנתבעת

סכום התובענה המשוער: 4,725,000,000 ש"ח

סכום התובענה האישי המשוער: 750 ש"ח

תובענה ייצוגית

התובעים מתכבדים להגיש לבית המשפט הנכבד תובענה ייצוגית בהתאם לחוק תובענות
יייצוגיות, התשס"ו-2006

1. עניינה של תובענה זו בשתיים:

- בגביית יתר שיטתית ומתמשכת על ידי הנתבעת של דמי חבר מחבריה ;
- בגבייה בחוסר סמכות, אף היא שיטתית ומתמשכת, של דמי הטיפול הנגבים ממני שאינם חברי הנתבעת אך עובדים במקום עבודה שהנתבעת מהווה בו ארגון יציג.

בית המשפט הנכבד מתבקש –

א. לקבוע על פי סעיף 14(א)(3) לחוק התובענות הייצוגיות כי עילות התובענה הן :

(1) **עוולת הרשלנות על פי סעיף 35 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש]** (להלן: "הפקודה"), באשר הנתבעת נהגה ברשלנות כאשר הציגה – בפני חבריה ובפני המשלמים לה דמי טיפול – מצג כוזב, לפיו היא רשאית לגבות מהם סכומי כסף גבוהים מאשר היא רשאית לגבות על פי חוק, ואף גבתה סכומים אלו מחברי הקבוצה, בניגוד לחובות הזהירות, המושגית והקונקרטית, המוטלות עליה ביחס לחברי הקבוצה. התובעים ייטענו כי קיים קשר סיבתי הדוק בין המצג שהציגה הנתבעת וגבייתה את הכספים ובין הנזק שנגרם לחברי הקבוצה, וכי היה על הנתבעת לצפות את הנזק האמור;

(2) **הפרת חובה חקוקה על פי סעיף 63 לפקודה**, באשר הנתבעת הפרה את החובות המוטלות עליה על פי סעיף 25(א) **לחוק הגנת השכר, התשי"ח-1958** (להלן: "חוק הגנת השכר"), שכן הנתבעת פעלה לנכות משכר עבודתם של חברי הקבוצה ולהעביר לידיה סכומים שלא הייתה רשאית לנכות; וזאת בניגוד לחוק הגנת השכר שנועד להגן מפני פגיעה כגון זו בהכנסתם של עובדים;

(3) **עשיית עושר ולא במשפט על פי חוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט-1979**, באשר הנתבעת קיבלה לידיה סכומי כסף נכבדים השייכים לתובעים ולחברי הקבוצה, שלא על פי זכות שבדין;

(4) **תרמית על פי סעיף 56 לפקודה**, באשר הנתבעת הציגה לחברי ההסתדרות ולמשלמים לה דמי טיפול מצג כוזב, לפיו היא רשאית לגבות מהם סכומי כסף גבוהים מאשר החוק מתיר לה. התובעים ייטענו כי הנתבעת הייתה מודעת, או לכל הפחות נהגה בקלות ראש, ביחס למצג הכוזב, וכן כי התכוונה שחברי הקבוצה ינהגו בהתאם לאותו מצג כוזב, וכן כי חברי הקבוצה סבלו נזק ממנוי נוכח התשלומים שנוכו שלא כדין ממשכורתם והועברו לנתבעת;

(5) **הטעיה על פי סעיף 2 לחוק הגנת הצרכן**, באשר הנתבעת הטעתה את התובעים לעניין זכאותה לגבות סכומים גבוהים מן המותר לה כדין עבור שירותיה.

(6) **תנאי מקפח בחוזה אחיד** באשר סעיף 6 לפרק ג לחוקת ההסתדרות, המהווה חוזה אחיד, הינו סעיף מקפח בחוזה אחיד.

(7) **הסגת גבול במטלטלין על פי סעיף 31 לפקודה** באשר הנתבעת לקחה שלא כדין סכומי כסף מחזקתם של התובעים ובכך הסבה להם נזק ממוני.

(8) **עיכוב שלא כדין על פי סעיף 49 לפקודה** באשר הנתבעת מנעה מן התובעים כספים שהיו זכאים להם.

(9) **גזל על פי סעיף 52 לפקודה** באשר הנתבעת העבירה לשימוש עצמה את כספם של התובעים.

ב. לחילופין, ולשם הזהירות, אם יקבע בית המשפט הנכבד כי הנתבעת הינה **רשות**, יתבקש בית המשפט לקבוע כי עילת התביעה נגד הנתבעת תהיה להשבת סכומים שגבתה שלא כדין כמס או תשלום חובה אחר על פי סעיף 11 **לתוספת השנייה לחוק התובענות הייצוגיות**.

2. כל ההדגשות בתובענה זו הן של הח"מ למעט אם צויין אחרת.

תמצית התובענה:

א. תמצית עילות התובענה – גביית יתר וגבייה ללא סמכות:

הנתבעת היא אגודה עות'מאנית המאוגדת על פי החוק העות'מאני על האגודות, 1909 (להלן: "החוק העות'מאני"). הנתבעת גבתה וגובה דמי חבר וטיפול שלא כדין:

גביית יתר של דמי חבר: לפי סעיף 8 לחוק, אגודה עותומנית מוגבלת לגביית סך של 24 לירות מחבריה. בשערוך מקסימלי להיום מדובר על סך שלא יעלה על 961 ₪. כל גבייה מעבר לכך נוגדת את החוק.

גביית דמי טיפול שלא כדין, או לחילופין ביתר: הסעיף הנ"ל לחוק העותומני על האגודות מאפשר לאגודה לגבות כסף אך ורק מחבריה. כל גבייה של כל סכום ממי שאינו חבר באגודה איננה מותרת להסתדרות ועל כן איננה חוקית. בנוסף, אף לו הייתה רשאית הנתבעת לגבות דמי טיפול, אלו אינם יכולים לעלות על סכום של 24 לירות.

ב. התובענה היא בין עוסק ולקוח על פי סעיף 1 לתוספת השנייה:

עיקר פעילות הנתבעת הוא מתן שירותים, כפי שמעידה על עצמה הנתבעת בפרסומיה. מתן השירותים נעשה דרך עיסוק באשר פעילות הנתבעת הינה פעילות מקצועית. הנתבעת אף נהנית מיתרון מקצועי וכלכלי ביחס ללקוחותיה. על אופיו העסקי של מתן השירותים ניתן ללמוד גם מאופיים התחרותי של השירותים שמספקת הנתבעת.

בהתאם לסעיף 1 לתוספת השנייה לחוק התובענות הייצוגיות, גם משלמי דמי הטיפול הם לקוחות הנתבעת, על אף שלא התקשרו בעסקה עמה, באשר אף הם נהנים משירותיה של הנתבעת ומשלמים את דמי הטיפול בעבורם, אף כי בעל-כורחם.

ג. לחילופין, התובענה היא תובענה נגד רשות, להשבת סכומים שגבתה שלא כדין:

בהליכים קודמים טענה הנתבעת כי לעניין תובענות ייצוגיות דינה כדין רשות. כפי שמפורט בהרחבה בגוף התובענה המשיבים חלוקים על טענה זו. אולם לשם הזהירות בלבד, אם יקבע בית המשפט הנכבד כי הנתבעת היא רשות, סבורים התובעים כי יש לאשר את התובענה על פי פרט 11 לתוספת השנייה לחוק התובענות הייצוגיות.

התובעים

3. **התובע 1 – אמיר ויטמן**, שימש יועץ השקעות בכיר בבנק הפועלים ממשך שבע שנים, מיום 29.7.2010 ועד ליום 2.4.2017. הנתבעת היא הארגון היציג בבנק הפועלים. עובדי הבנק כפופים להסכם הקיבוצי שבין הנתבעת ובין הבנק.

4. עם קבלתו לעבודה נדרש אמיר לבחור אם להצטרף כחבר הסתדרות ולהפריש 0.95% ממשכורתו או להפריש 0.8% אחוז ממשכורתו כדמי טיפול. בהתחשב בהפרש הנמוך שבין הסכומים, וכיוון שנאמר לו שחברות בארגון כוללת שירותים מעבר לאלו הניתנים למשלמי דמי הטיפול, בחר אמיר להצטרף כחבר בנתבעת. בהתאם לכך נוכח ממשכורתו מידי חודש דמי חבר בסך 0.95% אשר הועברו לידי הנתבעת. בסיכום שנתי שילם אמיר כ- 1300 ₪ בקירוב מדי שנה.

העתק מדגמי מתלושי המשכורת של התובע 1 מצורפים ומסומנים ת/1

5. **התובעת 2 – שלומית קפלן**, שימשה מתמחה בפרקליטות המדינה (מחלקת עררים) מיום 1.3.2015 ועד ליום 29.2.2016. הנתבעת היא הארגון היציג במשרדי הממשלה ועובדי המשרד כפופים להסכם הקיבוצי שבין משרדי הממשלה ובין הנתבעת. התובעת 2 בחרה שלא להיות חברה בנתבעת, ולפיכך נאלצה לשלם לנתבעת מידי חודש בחודשו דמי טיפול על סך 0.8% ממשכורתה.

העתק תלושי המשכורת של התובעת 2 מצורפים ומסומנים ת/2

הנתבעת – ההסתדרות החדשה: רקע תמציתי רלוונטי

6. הסתדרות העובדים הכללית (להלן: "ההסתדרות") נוסדה בשנת 1920 כארגון המעניק לחבריו שירותים של איגוד מקצועי והטבות אחרות. אופן ההתאגדות של ההסתדרות היה כאגודה עות'מאנית מתוקף החוק העות'מאני שאומץ בידי המנדט הבריטי, ובהמשך על-ידי מדינת ישראל.

7. טרם קום המדינה סיפקה ההסתדרות לעובדים שירותי רווחה שונים ומקומות עבודה, ולאחריו המשיכה לשמש כגורם פוליטי חשוב תחת מפלגת השלטון. בשני העשורים הראשונים למדינה הייתה ההסתדרות הגורם המרכזי בארגון יחסי העבודה במשק הישראלי, באמצעות הסכמים קיבוציים שנחתמו עם ארגוני המעסיקים. בו בזמן, הייתה ההסתדרות המעסיק הגדול ביותר במשק לצד הממשלה, ויחד חלשו למעשה על רובו הגדול של שוק העבודה. ההסתדרות המשיכה לספק לעובדים שירותים כמו דאגה לפנסיה ומתן שירותי בריאות באמצעות קופת החולים הכללית.

8. החל משנות ה-80 החלה ההסתדרות לאבד חלק ניכר מנכסיה. שיאו של התהליך היה חקיקת חוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994, אשר הוציא מידי ההסתדרות את קופת החולים הכללית על חובותיה הכבדים. בשנות הסתגלות אלה מכרה ההסתדרות רבים מנכסיה על מנת להחזיר את חובותיה, אך המשיכה לשלוט במקומות העבודה הוותיקים, ובמיוחד במגזר הציבורי. דמי החבר ודמי הטיפול הארגוני מקצועי, הבטיחו תזרים הכנסות קבוע שאיפשר את המשך קיומו של הארגון. לצד זאת, ההסתדרות המשיכה וממשיכה להחזיק גם כיום בנכסים רבים, ביניהם נכסי נדל"ן וחברות. ההסתדרות מפעילה גם מועדון צרכני בשם 'ביחד בשבילך', לטובת חבריה.

9. נכון להיום, ההסתדרות מוסיפה להיות גורם מרכזי בתחום יחסי העבודה בישראל. כמו כן, ההסתדרות היא ארגון העובדים הגדול ביותר בישראל. על פי הסקר החברתי של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה לשנת 2016, ההסתדרות מאגדת 54% מכלל השכירים החברים בארגוני עובדים, וכ-15% מכלל השכירים בישראל, ובסך הכל כ-450,000 עובדים נכון לשנת 2016.

העתק מהסקר החברתי מצורף ומסומן ת/3

10. מעורבותה של ההסתדרות ומשקלה רב ההשפעה בציבוריות הישראלית עומדים ביחס הפוך לבקרה הציבורית או הרגולטורית שיש על פעילותה. החוק העות'מאני, חוק ארכאי שמתקפו נוסדה ההסתדרות, אינו כולל אף חובת דיווח ושקיפות ביחס לאגודות שהוקמו לפיו, בניגוד קיצוני לחוקים ישראלים מודרניים המסדירים פעולת מלכ"רים. היקף פעולת ההסתדרות, הליכי קבלת ההחלטות, ניהול רכוש וכספיה, את כל אלה מנהלת ההסתדרות מאחורי מסך ברזל ותחת בקרה ציבורית אפסית.

11. סתירה צורמת זו בין השפעה ציבורית כבירה מצד אחד, והעדר מוחלט של שקיפות מצד שני, לא נעלמה מעיני חברי הכנסת. במהלך השנים נעשו מספר ניסיונות לבטל את מעמדן המיוחד של האגודות העות'מאניות ולהפכן לעמותות רגילות, או להחיל על האגודות נורמות שקיפות ודיווח מחוק העמותות. הנסיונות הללו כשלו. ההסתדרות, שהיא ככל הנראה האגודה העות'מאנית הגדולה ביותר, נהנתה ממעמדה המיוחד ומחסינותה לביקורת ולבקרה הציבורית. להסתדרות היה תפקיד משמעותי בסיכול ניסיונות אלה ובהותרת החוק העות'מאני על האגודות כפי שהוא ללא כל שינוי.¹

12. בד-בבד, מבקשת ההסתדרות ליהנות מכל העולמות: מצד אחד ליהנות ממנעמיו של חוק האגודות העות'מאני, הפוטר אותה מכל חובת שקיפות ודיווח, ומצד שני להתעלם מהוראותיו של אותו חוק היכן שהללו מגבילות. דא עקא, גם המחוקק העות'מאני, אי-אז בראשית המאה העשרים, אשר איפשר לגופים ללא כוונת רווח להתנהל ללא בקרה, קבע שובר בצדו של השטר: גבולות ברורים להיקף הפעילות הכלכלית המותרת לגופים כאלה, בדמות מגבלה על גובה מסי-החבר ומגבלה על הזכות לנהל כספים אחרים. התעלמותה של ההסתדרות ממגבלות אלו, והתנהלותה בגביית תשלומים כאילו הכל מותר, היא אשר הביאה להגשת תובענה ייצוגית זו בשם אלפי הנפגעים.

מיצוי הליכים

13. ביום 18.8.17 פנה הח"מ אל הנתבעת באמצעות מכתב אל מנכ"ל הנתבעת, עו"ד יעקב טריפטו. במכתב העלה הח"מ את טענות חברי הקבוצה וביקש כי הנתבעת תחדל מגביית הכספים שלא כדין, וכן כי תשיב את הכספים שנגבו שלא כדין לבעליהם בתוספת ריבית והצמדה.

העתק המכתב מיום 18.8.17 מצורף ומסומן ת/4

14. ביום 24.10.17 השיב היועץ המשפטי של הנתבעת, עו"ד יחיאל שמיר, במכתב מטעם הנתבעת ודחה את טענות הח"מ. לפיכך הגישו התובעים את התובענה דן לבית המשפט הנכבד.

העתק תשובת הנתבעת מצורף ומסומן ת/5

¹ תומר אביטל, **אגודות עות'מאניות: ישראל 2016**, אב תשע"ו. אתר פורום קהלת - http://kohelet.org.il/wp-content/uploads/2016/11/KPF061_Ottoman.TomerA_Final.pdf

הטיעון המשפטי המפורט

א. היישות המשפטית של האגודה עות'מאנית וכשרותה לגבות כספים

15. גישת המשפט התאגידי בחקיקה הישראלית המודרנית היא שתאגיד הינו ישות משפטית לכל דבר למעט סייגים המנויים בחוק. כך, סעיף 8 לחוק העמותות קובע כי: "מהיום שצוין בתעודת הרישום כיום הרישום תהיה העמותה תאגיד, כשר לכל זכות, חובה ופעולה משפטית". דוגמה לסייג נמצא בסעיף 34 לחוק העמותות הקובע כי עמותה אינה רשאית לבצע חלוקת רווחים לחבריה.² בד-בבד עם כשירות זו מוטלות על העמותה המוקמת לפני חוק העמותות חובות נוקשות של מינהל תקין ושקיפות, כראוי למי שמנהל כספים ונכסים בעלי מאפיינים ציבוריים.

16. בניגוד לגישה הישראלית, בחוק העות'מאני נקט המחוקק העות'מאני בגישה הפוכה וכלל בחוק **רשימה סגורה של פעולות שאגודה עות'מאנית רשאית לבצע** ובכלל זאת סמכויותיה המצומצמות של האגודה בענייני רכישת וניהול נכסים:

8. כל אגודה שמסרה הודעה כנזכר בסעיף 6, תהיה לה הזכות בהתאם למה שנוזכר לקמן בסעיף 9, להופיע במשפט בתור תובעת או נתבעת באמצעות בא-כוח, וכמו כן לרכוש ולנהל, בהתאם לחוק, חוץ מתמיכות שהממשלה תוכל להעניק לה בעת הצורך - את:

(א) **המסים המורמים מאת חבריה, שלא יוכלו להיות יותר מ-24 לירות עבור כל אחד מהם.**

(ב) המקום המיועד למושב הנהלת החברה ולאספות חבריה.

(ג) נכסי דלא נידי הנחוצים להגשמת המטרה שקבעה לה בהתאם לתקנותיה המיוחדות, ואולם אין האגודה יכולה לרכוש נכסי דלא נידי אחרים.

17. אם כן, לעניין רכישה וניהול, הגביל החוק העות'מאני את זכות האגודה אך ורק לקבלת תמיכות ממשלתיות וגביית מיסי חבר שלא יעלו על 24 לירות עבור כל חבר. מגמה זו של צמצום הזכויות המשפטיות עולה בקנה אחד עם מגמת החוק הכללית המצמצמת אף היא (ראו סעיפים 3, 6 ו-11 לחוק).

18. על רקע האמור נפנה כעת לבחון את זכותה המשפטית של הנתבעת לגבות את הכספים שהיא גובה כדמי חבר ודמי טיפול מחברי הקבוצה.

א.1. דמי חבר

19. סכום המיסים המקסימלי שאגודה עות'מאנית רשאית לגבות מחבריה הוא 24 לירות. סעיף 8(א) עצמו אינו מציין באיזו תדירות נגבים מיסי החבר, אולם סעיף 10 לחוק קובע כי "כל חבר אגודה יוכל בכל שעה שירצה, ולמרות כל תקנה נגדית הרשומה בתקנות, להיפרד מן האגודה אחרי סלקו את המסים שחל זמן פרעונם עליו, **במחזור אותה שנה**". מיסי החבר האמורים הם אפוא מיסים **שנתיים**.

20. כך מתחייב גם מבדיקה ריאלית של הסכומים בעת הרלוונטית, מבדיקת היחס שבין 24 לירות לרמות השכר במשק בתקופה הסמוכה לחקיקת החוק. השנה המוקדמת ביותר שיש לגביה נתונים רלוונטיים היא 1927. בשנה זו נע השכר היומי בין 600-100 פאונד ביום, שהם 0.6-0.1 לירות ארץ ישראליות. אם

² ראו גם סעיף 4 לחוק החברות, תשנ"ט-1999.

נמיר זאת לשכר חודשי (הכולל 22 ימי עבודה) ושנתי, נמצא שהשכר המקסימלי לחודש היה 13.2 לירות א"י והשכר המקסימלי השנתי היה 158.4 לירות א"י. מכיוון שמיסי החבר בגובה 24 לירות א"י גבוהים אפילו מהשכר החודשי המקסימלי, ברור כי מדובר במיסים שנתיים ולא חודשיים.

חוות-דעת כלכלית מאת הכלכלן ד"ר מיכאל שראל בעניין והעתק העמודים הרלוונטים מספרי המשרד לסטטיסטיקה בפלשתינה מצורף ומסומן ת/6 ות/7 בהתאמה.

21. ומה שווין של 24 לירות כיום?

ביום 22.2.1980 (להלן: "יומה האחרון של הלירה") עברה מדינת ישראל משימוש בלירה לשימוש בשקל, ונקבע שער חליפין של 10 לירות לשקל. ביום 2.9.1986 עברה מדינת ישראל לשימוש בשקל חדש ושער החליפין נקבע על 1000 שקלים ישנים לשקל חדש. שוויה של לירה ארץ ישראלית הוא אם כן 0.0001 שקלים חדשים, ושווין של 24 לירות, בהתאם, הוא 0.0024 שקלים חדשים.

22. מיסי החבר אינם חוב צובר ריבית אלא סכום שנתי שנגבה במועד מסוים. החוק העות'מאני גם אינו כולל מנגנון שיערוך וייתכן כי אין חובה לשערך את סכום מיסי החבר כלל. בעניין זה קבעה הפסיקה כי:

"העדר התייחסות של החוק לנושא השערך אין משמעו בהכרח הסדר שלילי לעניין השערך, כשם שאין ללמוד מכך על חובה לבצעו. השאלה אם יש לשערך את החיוב או להותירו בערכו הנומינלי היא עניין לפרשנות ההסדר החקיקתי הנוגע לעניין".³

לאור זאת, לשם הזהירות בלבד, מתבססת תובענה זו על הצמדת הערך הנקוב בחוק ושיערוכו להיום. אלא שאף אם נצמיד את הסכום הנקוב בחוק, נקבל סכום "ריאלי" נמוך מזה שגובה ההסתדרות בפועל. לשם כך נציע שני תאריכים אפשריים כנקודת ההתחלה למדידת ההצמדה. תאריך אפשרי אחד הוא יום 15.5.1948, היום שבו אומץ החוק העות'מאני אל חוקי מדינת ישראל מתוקף פקודת סדרי השלטון והמשפט, תש"ח-1948. אפשרות שניה היא יום 17.8.1962, ביום זה התבצע התיקון האחרון לחוק. כיוון שבעת תיקון החוק בחר המחוקק שלא לשנות את סכום הגבייה ניתן להניח שהשאייר אותו על כנו ככוונת מכוון. הצמדה על פי התאריכים הנ"ל מביאה אותנו לתוצאות הבאות:

קום המדינה	קבלת תיקון לחוק אגודות עות'מוניות	
15/05/1948	17/08/1962	הערך הנקוב בשקלים, מוצמד למדד המחירים לצרכן
40.0092	10.22	1 לירה
960.22	245.28	24 לירות

23. כך או כך, גובה ההסתדרות גביית יתר מחבריה. נכון להיום גובה ההסתדרות 0.95% ממשכורת העובדים.⁴ כך, לדוגמה, חבר הסתדרות המשתכר שכר מינימום בסך 5,300 ₪ משלם להסתדרות דמי חבר בסך של 50.35 ₪ בחודש, שהם כ- 605 ₪ בשנה. כמעט פי מאה מהסכום שהנתבעת רשאית לגבות ללא שיערוך, וכפול מהסכום הריאלי המוצמד מיום תיקון החוק. באופן דומה, חבר ההסתדרות

³ רעא 1015/01 בן ארצי יעקב 3079 מגדלי פירות ו-674 מגדלי הדרים נ' מדינת ישראל ועדת הזכאות (ניתן ביום 11.05.11)

⁴ אתר הנתבעת <http://www.hitagdut.org.il/%D7%A9%D7%90%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%95%D7%AA%D7%A9%D7%95%D7%91%D7%95%D7%AA> (כניסה אחרונה 11.2.18)

המשתכר למעלה מ-8422 ₪ בחודש משלם להסתדרות דמי חבר גבוהים אף מהסכום הריאלי המוצמד מיום תחולת פקודת סדרי השלטון והמשפט.

חוות-דעת כלכלית מאת הכלכלן ד"ר מיכאל שראל הנוגעת גם לשוויה של הלירה, צורפה לעיל ומסומנת ת/6

א.2. דמי טיפול

24. בדומה לארגוני עובדים אחרים הנתבעת גובה דמי טיפול, מעובדים שאינם חבריה. הנתבעת אינה גובה את דמי הטיפול ישירות מן העובדים, שהרי מדובר בעובדים שאינם חברים בה ואין להם כל התקשרות עמה. לשם הגבייה עושה הנתבעת שימוש בהיתר שהעניק **סעיף 25(א)(ב3) לחוק הגנת השכר, התשי"ח-1958**, המאפשר לנכות דמי טיפול מקצועי-ארגוני לטובת ארגון יציג, במקום עבודה שחל בו הסכם קיבוצי, ממי שאינם חברים בשום ארגון עובדים. הסעיף אף מסמך את שר העבודה, לאחר התייעצות עם ארגון העובדים המייצג את המספר הגדול ביותר של עובדים במדינה, ולאחר אישור ועדת העבודה, לקבוע בתקנות את הסכום המקסימלי שניתן לגבות עבור דמי טיפול. סכום זה נקבע **בתקנות הגנת השכר (מקסימום דמי טיפול מקצועי-ארגוני), התשמ"ח-1988** (להלן: "**תקנות הגנת השכר**") ועומד כיום על 0.8% משכרו של עובד עד לסכום של 4,740 ₪ לחודש ו-1% משכרו של עובד העולה על 4,740 ₪ לחודש.

25. עם זאת, בעוד שחלק מארגוני העובדים גובים דמי טיפול נמוכים מסכום המקסימום המותר, הנתבעת, כפי שניתן ללמוד מאתר האינטרנט שלה, גובה את הסכום המקסימלי המותר על פי חוק.⁵ נציין כי על פי **חוק הסכמים קיבוציים, תשי"ז-1957** (להלן: "**חוק הסכמים קיבוציים**") די בכך ששליש מהעובדים שחל עליהם הסכם קיבוצי יהיו חברי ארגון עובדים כדי שייחשב הארגון כארגון יציג. מכיוון שההסתדרות אינה מחוייבת לפרסם דוחות, אין בידי התובעים מידע אודות מספר משלמי דמי הטיפול בפועל. מידע זה יתבקש על ידי התובעים עם התקדמות הליך זה.

העתק העמוד הרלוונטי מאתר ההסתדרות מצורף ומסומן ת/8

26. **אלא שעוד קודם לשאלת שיעור דמי הטיפול – דמי טיפול הללו כולם נגבים בחריגה מכשרותה המשפטית של הנתבעת.** כאמור לעיל, בהיותה אגודה עות'מאנית, אין לנתבעת כשרות משפטית מעבר לסמכויות שהוקנו לה בסעיף 8 לחוק העות'מאני. סמכויות אלו אינן כוללות סמכות לרכוש, לנהל או לגבות מסים נוספים מעבר למיסים שהאגודה גובה מחבריה. **לפיכך אין לנתבעת כל סמכות לגבות כספים, ובכלל זה דמי טיפול, ממי שאינם חברים בה.**

27. יודגש כבר כעת: סעיף 25 לחוק הגנת השכר אינו מעניק לנתבעת את הסמכות הנדרשת לגביית דמי הטיפול. כזכור, סעיף 25 לחוק הגנת השכר, כמו גם החוק בכללותו, עוסקים בדיני העבודה הפרטיים והקיבוציים. במסגרת זו מאפשר החוק מנגנון "ניכוי במקור" על-ידי המעביד **כאמצעי** לגביית דמי הטיפול. ניתן אף לפרש את הסעיף כקובע את זכאותו של ארגון יציג לגבות דמי טיפול מעובדים שאינם חברים בשום ארגון יציג, אך נהנים משירותיו:

⁵ אתר הנתבעת <http://www.hitagdut.org.il/%D7%A9%D7%90%D7%9C%D7%95%D7%AA-%D7%95%D7%AA%D7%A9%D7%95%D7%91%D7%95%D7%AA> כניסה אחרונה ביום 7.12.17.

"העיקרון, שלפיו הנאה שווה מזכויות מטילה עול שווה בחובות, הוא עיקרון של צדק. העובדים נהנים מפירות ההסכם הקיבוצי. הסכם זה הוא תוצאה של משא ומתן קיבוצי שנערך על-ידי ארגון העובדים. ארגון העובדים מתקיים מדמי החבר שמשלמים העובדים החברים בארגון. **אך גם עובדים אחרים, שאינם משלמים דמי חבר, נהנים מפירות ההסכם הקיבוצי. והרי הם כנוסעי חינם (free riders) ברכבת של ארגון העובדים. בא המחוקק והטיל עליהם, בשם הצדק, להשתתף במחיר הנסיעה: אלה הם דמי הטיפול**"⁶.

אולם כוחו של הסעיף אינו חורג ממסגרת דיני העבודה. **היותו של הארגון ארגון יציג היא תנאי הכרחי, אך לא תנאי מספיק.** החוק אינו משנה את המבנה התאגידי של הארגון או את היקף כשרותו המשפטית. לו הייתה הנתבעת בוחרת להתאגד כעמותה, חברה לתועלת הציבור, או תאגיד אחר בעל כשרות משפטית לגבות כספים, יכולה הייתה לגבות דמי טיפול כארגון יציג; **אולם הנתבעת, בהיותה אגודה עות'מאנית (והתעקשותה להישאר כזו), נעדרת כשרות משפטית לגבות כספים מעבר למה שהותר לה בחוק. לפיכך אין היא רשאית לגבות דמי טיפול כלל.**

28. לחלופין ולשם הזהירות נוסיף כזאת: גם אם ייקבע בית המשפט הנכבד כי סעיף 25 הנזכר מסמך את הנתבעת לגבות דמי טיפול, הרי שאין היא רשאית לגבות את הסכומים העודפים על הסכומים שהותרו לגביה בחוק. גובה סכום דמי הטיפול שרשאי ארגון יציג לגבות נגזר מגובה סכום דמי החבר שגובה הארגון היציג מחבריו. נפנה שוב לדברי בית המשפט בפרשת עמית הנ"ל:

"דמי הטיפול משרתים את ארגון העובדים, בהתמודדות על תנאי העבודה, בשתי דרכים. ראשית, הם מגדילים את הכנסות הארגון, וכך הם מחזקים את כוחו כלפי המעביד. **שנית, הם מסלקים פיתוי בפני עובדים, החברים בארגון העובדים, לפרוש מן הארגון כדי לחסוך, כמו כל עובד בלתי מאורגן, את דמי החבר... החובה לשלם דמי טיפול בשיעור קרוב לשיעור של דמי חבר בארגון עובדים משרתת מטרה כפולה: לגבי עובדים בלתי מאורגנים, היא מונעת אפשרות להיות נוסע חינם; לגבי עובדים מאורגנים, היא מסלקת את הפיתוי לפרוש מן הארגון כדי להימנע מתשלום דמי החבר**"⁷.

דמי הטיפול נועדו למנוע מצב שבו עובדים שאינם חברים בארגון יציג "נהנים" משירותיו כנוסעי חינם. אולם שיעור דמי הטיפול בהכרח מוגבל לשיעור קרוב לשיעור דמי החבר, ובשום אופן לא בשיעור גבוה ממנו. עמדנו לעיל על כך שדמי החבר שהנתבעת רשאית לגבות הם 24 לירות לכל היותר. שיעור דמי הטיפול שגובה הנתבעת, 0.8% ממשכורתם של העובדים, גבוה באופן ניכר מסכום זה, לכל הפחות לגבי עובדים רבים. זהו אמנם סכום המקסימום שנקבע בתקנות הגנת השכר, אלא שכאמור, אין כל הוראה בחוק המחייבת לגבות את מחיר המקסימום, וברור מפסיקת בית המשפט העליון כי לא ניתן לגבות דמי טיפול יותר מדמי החבר. ואכן, ארגונים יציגים אחרים גובים דמי טיפול נמוכים מן המותר בתקנות וזאת על אף שבהיותם עמותות הם רשאים לגבות מחיר מקסימום.

29. **לסיכום פרק זה: לנתבעת אין כשרות משפטית לגבות דמי טיפול ממי שאינם חברים, ובוודאי שאין לה כשרות משפטית לגבות דמי טיפול גבוהים מ-24 לירות. חוק הגנת השכר לא שינה את מעמדה**

⁶ בג"ץ 7029/95 הסתדרות העובדים הכללית החדשה נ' בית-הדין הארצי לעבודה, נא(2) 63 (1997) (להלן: בג"ץ עמית), עמ' 127.
⁷ פרשת עמית עמ' 127-128.

המשפטי של הנתבעת, והוא אינו מקור סמכות לגביית סכומים; הוא יכול להיות אך ורק מקור סמכות לגבייה דרך המעביד במקום שבו הארגון היציג רשאי לגבות. בוודאי שחוק הגנת השכר אינו מאפשר לנתבעת לגבות דמי טיפול גבוהים מדמי החבר שהיא רשאית לגבות.

ב. מעמד ההסתדרות – עוסק

30. סעיף 3(א) לחוק התובענות הייצוגיות קובע כי:

”לא תוגש תובענה ייצוגית אלא בתביעה כמפורט בתוספת השנייה או בעניין שנקבע בהוראת חוק מפורשת כי ניתן להגיש בו תובענה ייצוגית.”

סעיף 1 לתוספת השנייה קובע כי ניתן להגיש בקשה לתובענה ייצוגית ב-

”תביעה נגד עוסק, כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן, בקשר לענין שבינו לבין לקוח, בין אם התקשרו בעסקה ובין אם לאו”.

על פי סעיף 1 לחוק הגנת הצרכן עוסק הוא

”מי שמוכר נכס או נותן שירות דרך עיסוק, כולל יצרן”.

ב.1. מתן שירותים

31. חלק הארי של פעילות הנתבעת הוא מתן שירותים לחבריה, ולעובדים האחרים במקום העבודה. הנתבעת מסייעת בידיהם בהשגת תנאי עבודה טובים ונוחים יותר, ומספקת הגנה מקצועית וארגונית המבוססת על ניסיונה רב-השנים ועל היותה גורם בעל כח רב במשק הישראלי. לקוחות השירותים הנזכרים אינם חברי ההסתדרות בלבד אלא כל המועסקים במקומות העבודה שבהם ההסתדרות היא ארגון יציג – חלקם מבחירה וחלקם בעל כורחם. ההכרה במשקלם המשמעותי של השירותים האמורים, היא שהביאה את המחוקק לאפשר את ניכוי דמי הטיפול אף ממי שאינם חברים בארגון יציג, כדי שלא ייהנו מהם חנינם. המשלמים את דמי הטיפול הם, כלשון סעיף 1 לתוספת השנייה, לקוחות של העוסק אף שלא התקשרו בעסקה.

32. מעבר לשירותים אלה, מספקת הנתבעת לחבריה שירותים נוספים, המפורסמים באתר הנתבעת. לשם ההמחשה נביא באופן חלקי את המופיע שם:⁸

”תשלום דמי חבר בגובה 0.95% מהשכר מבטיח את הזכות ליהנות מכלל השירותים וההטבות המוענקים במסגרת החברות בהסתדרות, בהם:

8

<https://www.histadrut.org.il/%D7%A8%D7%A9%D7%99%D7%9E%D7%AA%D7%94%D7%94%D7%98%D7%91%D7%95%D7%AA%D7%9C%D7%97%D7%91%D7%A8%D7%99%D7%94%D7%A1%D7%AA%D7%93%D7%A8%D7%95%D7%AA>

...

האגף לאיגוד מקצועי - חברי ההסתדרות זכאים ליעוץ חינוך על ידי מזכיר האיגוד המקצועי. המחלקה המשפטית - חברי ההסתדרות, בעלי ותק של 24 חודשים, זכאים לקבלת טיפול מקצועי משפטי ללא תשלום. הטיפול כולל: ייעוץ משפטי, משלוח מכתב התראה למעסיק על ידי עורך דין/ מזכיר איגוד מקצועי וייצוג בערכאות משפטיות.

רשות ההסתדרות לצרכנות - חברי ההסתדרות זכאים לקבלת סיוע משפטי וטיפול בתלונות ברמה הציבורית והפרטנית, בנושאי צרכנות ואיכות הסביבה".

העתק הדף הרלוונטי ובו הפירוט המלא של השירותים הניתנים מצורך ומסומן 9/ת

33. חוקת ההסתדרות אף היא נוקטת לשון מן שירותים בתארה את עיסוקה ואת זכאים החברים בה לקבל:

"3. כל חבר בהסתדרות משתייך/ת למרחב שמקום מגוריו/יה מתחום שיפוט, בהתאם למפה הארגונית של ההסתדרות וזכאי/ת להנות משירותיו.

4. כל חבר/ה בהסתדרות זכאי/ת להשתייך לאיגוד מקצועי ארצי ולהנות משירותיו.

5. כל חבר/ה בהסתדרות זכאי/ת לקבל שירותי איגוד מקצועי ממרחב שמקום עבודתו/ה מצוי בתחום שיפוט"

העתק העמוד הרלוונטי מחוקת ההסתדרות מצורך ומסומן 10/ת

2.2. דרך עיסוק

34. סעיף 1 לחוק הגנת הצרכן מגדיר 'עוסק' כ"מי שנותן שירותים דרך עיסוק". מונח זה הוגדר בספרות המשפטית כך:

"ההגיון שהכתיב מגבלה זו ברור: הרעיון של הגנת הצרכן הוא שהצרכן הביתי מתמודד מול עוסק הנהנה מיתרון כלכלי ומקצועי, ועל כן הוא זקוק להגנה מיוחדת ורחבה יותר מזו של הצרכן המסחרי... המונח 'דרך עיסוק' מופיע בחוקים רבים ללא הגדרה וללא הבהרה, אולם ברור מחוקים אלה שהכוונה במונח היא לפעילות מקצועית, בין אם בתמורה ובין אם לאו. אדם פרטי המבצע מכירה או נותן שירות אינו עושה זאת בדרך עיסוקו. גם ההגדרות המילוניות של עסק ועוסק מורות שהמדובר בפעילות בדרך של קבע, להבדיל מעסקאות חד פעמיות".⁹

את המילים "דרך עיסוק" יש לקרוא אפוא באופן מרחיב, הכולל כל פעילות הנכנסת תחת הרציונאליים הנ"ל, ובכלל זה אף המדינה וארגונים ללא כוונות רווח. זוהי גם הגישה בפסיקה האנגלית.¹⁰

⁹ סיני דויטש דיני הגנת הצרכן (כרך א'-יסודות ועקרונות) (תשס"א), עמ' 240-241.

¹⁰ שם בעמ' 239 ו-244-245.

35. בית המשפט העליון אימץ את הגישה האמורה, וקבע כי השאלה האם מדובר ב"עוסק" כוללת שני מבחני משנה. המבחן הראשון בוחן את מהות הפעולה הנעשית, האם יש לה אופי מסחרי עסקי. השני הוא האם הפעולה נעשית דרך קבע ולא באופן ארעי:

"ביסוד ההכרעה האם עסקינן ב"עוסק" אם לאו, ניצבים אפוא שני שיקולים: האחד, עניינו מהות הפעולה והאחר, הקשור בטבורו לראשון, עניינו תכליתו של חוק הגנת הצרכן. פרופ' ס' דויטש מסביר, כי "עוסק" הוא המקיים את הפעילות דרך קבע, ולא אך באופן ארעי, שכן התכלית ביסוד חוק הגנת הצרכן היא להגן מפני "עוסק" הנהנה מיתרון כלכלי, ואין הצדקה להחיל את החוק על "עוסק" בתחומים שאין לו מומחיות, ואינו בעל יתרון מקצועי וכלכלי... חוק הגנת הצרכן נועד – כידוע – להגן על הצרכן בחוזים שבין צדדים לא שווים ולהטיל על "הצד החזק – הספק – חובת הוגנות מוגברת כלפי הצד החלש – הצרכן. זאת, כיוון שעל-פי טבע הדברים סומכים צרכנים על ספקים – שלהם המומחיות והניסיון בתחום עיסוקם".¹¹

36. אין כל ספק כי הנתבעת נותנת את שירותיה דרך קבע, זהו הרי עיסוקה העיקרי. אין כל ספק שלנתבעת קיימת המומחיות, והיא בעלת יתרון מקצועי וכלכלי בתחום עיסוקה זה, שכן היא ארגון העובדים הגדול והוותיק ביותר במשק. אין ספק שביחסי הכוחות שבין הנתבעת ובין לקוחותיה ידה של הראשונה על העליונה. למעשה, יחסי כוחות אלו הם ה"מודל העסקי" העומד מאחורי ההסתדרות: העובד הבודד הוא גורם חלש אשר נזקק לנתבעת בעלת היכולת המומחיות והכח שתדאג לצרכיו.

37. על אופיו העסקי של מתן השירותים ניתן ללמוד גם מאופייה התחרותי של העבודה המאורגנת בישראל. ארגוני עובדים שונים מתחרים ביניהם על קליטת חברים חדשים, מתן שירותי ייצוג, וגביית דמי החבר והטיפול –

"חוק ביטוח בריאות ממלכתי ניתק את חבל הטבור שקשר את החברות בארגון עובדים לקופת חולים. ניתוק זה העמיד את יחסי העבודה בישראל בפני מציאות חדשה, המקימה פוטנציאל ריאלי לתחרות בין ארגוני עובדים על חברותו של העובד....

הישגיו של ארגון עובדים "הם פועל יוצא של כוח הארגון, וכוחו של הארגון מותנה, במקרים רבים, במספר חבריו, מידת האמון והנאמנות השוררת בינו לביניהם, ומצבו הכספי. לכן רק טבעי שהארגון יעשה כמיטב יכולתו לחזק יסודות אלה".... "הכספים הדרושים לארגון – להעסקת המנגנון, לקרן השביתה, להענקת שירותים לחבריו – באים בעיקר מדמי החבר. תוספת חברים פירושה, לכן, תוספת הכנסה" (שם [50], בעמ' 292). מכאן, כי עצם התחרות מחלישה את כוחם המוסדי של הארגונים הקיימים, והחלשה כזאת פוגעת בפן הקולקטיבי. מנגד, ניתן לטעון כי ה"מאבק על החבר" הוא שמונע את "הסתידותו" של הארגון הקיים, ומחייב אותו למצוא פתרונות חדשניים ויצירתיים לבעיות הקיימות כדי לשמור על כוחו".¹²

באופן דומה דן גם בית הדין הארצי לעבודה בסוגיית התחרות המתקיימת בין ארגוני העובדים השונים והקשר בין תחרות זו ובין השירותים הניתנים על ידם:

¹¹ ע"מ 7752/12 ישראל אסל נ' מינהל מקרקעי ישראל, (ניתן ביום 2.11.14, להלן "עניין אסל"), עמ' 12.

¹² פרשת עמית עמ' 156.

"לתחרות בין ארגוני עובדים - הן בכלל והן באותו מקום עבודה - יתרונות לא מבוטלים. ראשית, היא מאפשרת ביטוי לרצונותיו של כל פרט ובכך מגשימה באופן המיטבי את זכותו לבחור בארגון עובדים כרצונו. שנית, היא עשויה להוביל להתייעלות כל אחד מהארגונים המתחרים, לשיפור של השירותים הניתנים לעובדים ולמאמץ שיבוצע על ידי כל אחד מהארגונים "למצוא פתרונות חדשניים ויצירתיים לבעיות הקיימות כדי לשמור על כוחו".¹³

38. מסקנת הדברים היא אפוא כי הנתבעת נכנסת בגדר "עוסק" שבדין – הנתבעת מספקת שירותים תוך כדי פעילות מקצועית, דרך קבע, לקהל נרחב של לקוחות בשוק תחרותי שבו היא מתחרה על קהל הלקוחות – העובדים – כדי להגדיל את הכנסתה. ביחסי הכוח שבין הנתבעת – ארגון העובדים הגדול ביותר בישראל – ובין לקוחותיה, מתקיים הרציונל לפיו לעוסק ישנו יתרון כלכלי ומקצועי לעומת הלקוח. לפיכך, תובענה זו הינה תביעה נגד עוסק, כהגדרתו בחוק הגנת הצרכן, בקשר לענין שבינו לבין לקוח כאמור בסעיף 1 לתוספת השנייה בחוק התובענות הייצוגיות.

39. בנוסף, לאור הרציונאל העומד בבסיס סעיף 25(א)(3) לחוק הגנת השכר, לפיו גם מי שאינם חברים בארגון עובדים נהנים משירותיו של ארגון העובדים, הרי שאף עניינם של משלמי דמי הטיפול הוא ענין שבין עוסק ובין לקוח, על אף שהצדדים לא התקשרו באופן ישיר, כאמור בסעיף 1 הנ"ל.

ג. מעמד ההסתדרות כרשות

40. בהליכים קודמים של תובענות ייצוגיות שהוגשו נגד ההסתדרות, טענה ההסתדרות כי מעמדה הוא מעמד של גוף ציבורי הפועל מכח סמכויות המוקנות לו על פי חוק.¹⁴ בדברים הבאים נבקש לדחות את הטענה הזו, תוך ניתוח ההשלכות המשפטיות העולות ממנה.

העתק הפרק הרלוונטי מבקשת ההסתדרות לסילוק הבקשה על סף בעניין סוסתיאל מצורף ומסומן 10/ת

41. ספר החוקים כולל מספר חוקים הנוגעים לארגוני עובדים ולמעמדם במשפט העבודה הקיבוצי. כך, למשל, הסעיף הראשון לחוק הסכמים קיבוציים קובע כי הסכם קיבוצי ייעשה בין מעביד לבין ארגון עובדים יציג בלבד. סעיף 25 לחוק הגנת השכר קובע כי ניתן לנכות דמי טיפול אף ממי שאינו חבר בארגון היציג במקום העבודה ובלבד שאינו חבר בארגון אחר. חוקים אלו וחוקים נוספים המעניקים לארגונים הייצוגיים סמכויות הנוגעות לציבורים רחבים, משווים לארגוני עובדים ולנתבעת בפרט אופי של גוף

¹³ סב"א (ארצי) 50718-07-10 הסתדרות העובדים הכללית החדשה נ' הסתדרות העובדים הלאומית בישראל (ניתן ביום 17.11.10), פחסקה 23 לפסק הדין. נציין כי בפסק דין זה נקבע כי על אף שיש צורך בקיום התחרות, התחרות אינה בלתי מוגבלת. יחד עם זאת הגבלת זו נוגעת לשאלת מועד קביעת הייצוגיות ואינה נוגעת לעניינו. על אופיו התחרותי של תחום הארגונים הייצוגיים ראו גם סב"א (ארצי) 31575-02-13 הסתדרות העובדים הלאומית נ' הסתדרות העובדים הכללית החדשה (ניתן ביום 9.9.13).
¹⁴ ראו לדוגמה ת"צ 5270-07-08 ענבל סוסתיאל ואח' נ' הסתדרות העובדים הכללית החדשה. (פורסם בפנקס התובענות הייצוגיות ברשת) בהליך זה נידונה גם כן גבייה שלא כדין של דמי החבר ודמי הטיפול.

ציבורי. לצורך המשפט המינהלי ניתן אפוא לראות בנתבעת **גוף דו-מהותי** ויש להחיל עליה חובות ועקרונות מהמשפט הציבורי.¹⁵

42. **יחד עם זאת, החלת חובות ועקרונות המשפט הציבורי על גוף דו-מהותי אינה משווה לו מעמד של "רשות" לעניין חוק תובענות ייצוגיות.** בהגדרתו את המונח "רשות" מפנה חוק התובענות הייצוגיות לסעיף 2 לחוק בתי המשפט לעניינים מינהליים, לפיו: "רשות" – רשות מרשויות המדינה, רשות מקומית, וכן גופים ואנשים אחרים הממלאים תפקידים **ציבוריים על פי דין**".
הגדרה דומה מופיעה בסעיף 15(ד)(2) לחוק יסוד: השפיטה ביחס לסמכות בית המשפט העליון: "לתת צווים לרשויות המדינה, לרשויות מקומיות, לפקידהן ולגופים ולאנשים אחרים הממלאים **תפקידים ציבוריים על פי דין**, לעשות מעשה או להימנע מעשות מעשה במילוי תפקידהם כדין, ואם נבחרו או נתמנו שלא כדין – להימנע מלפעול"

43. אף בית המשפט העליון בדונו בפרשנות המונח "תפקידים ציבוריים על פי דין" בחוק יסוד השפיטה קבע:

"הנה כי כן, חרף העובדה שהמערערת היא גוף אשר מקורו במשפט הפרטי נושאת פעילותה אופי ציבורי משמעותי ביותר. מגמה שיפוטית ברורה היא להחיל לגבי גוף מעין זה (גוף "דו-מהותי"), **בצד עקרונות המשפט הפרטי גם כללים מתחום המשפט הציבורי... עם זאת אין לראות במערערת, ובקופות חולים בכלל, גופים ציבוריים לכל עניין ודבר...** הקביעה לפיה גוף פלוני ממלא תפקיד ציבורי או שחלות עליו נורמות מתחום המשפט המנהלי אינה מובילה, מיניה וביה, למסקנה כי גוף זה הוא גוף ציבורי, במשמעות פיקוחו הייחודי של בית המשפט הגבוה לצדק: **"אין מחלוקת, כי כדי שגוף ייחשב לגוף דו מהותי כאמור, אין צורך שיהיה לו מעמד של "גוף ציבורי על פי דין" במשמעות הנדרשת לצורך העמדת סמכות לבג"צ"**".¹⁶

44. הנתבעת אינה אפוא "גוף הממלא תפקיד ציבורי על פי דין". אמנם, משפט העבודה הקיבוצי מחיל מערכת נורמטיבית המאסדרת גם את מעמדם וסמכויותיהם של ארגוני עובדים ולאילו ישנה השלכה רחבה על הציבור הרחב. אך בכך אין הם שונים מקופות החולים, בנקים, מוסדות הביטוח וגופים דומים המאוסדרים על ידי החקיקה. לכל הגופים הללו מעמד מיוחד, ויש לראות בהם משום גופים דו-מהותיים, אך הם אינם גופים הממלאים תפקידים ציבוריים על פי דין.

45. זאת ועוד, משפט העבודה הקיבוצי לא ייחד את הנתבעת דווקא, ולא נתן בידה סמכויות מיוחדות בדיון. **משפט העבודה קבע את מעמדם של כלל ארגוני העובדים, והנתבעת איננה אלא ארגון עובדים אחד בין מספר ארגונים אחרים.**

לאור האמור הנתבעת אינה "רשות" כמשמעותה בחוק בתי המשפט לעניינים מנהליים אלא "עוסק" כמשמעותו בחוק הגנת הצרכן.

¹⁵ ע"א 8825/03 **שירותי בריאות כללית נ' משרד הבטחון** (ניתן ביום 11.4.07, להלן: "עניין שירותי בריאות כללית") פסקאות ט"ו-ט"ז לפסק הדין. יצחק זמיר, **הסמכות המינהלית**, מהדורה שנייה (2014) עמ' 530.

¹⁶ עניין שירותי בריאות כללית פסקה ט"ז-י"ז.

46. **לחילופין**, במידה שיקבע בית המשפט הנכבד כי יש לראות בנתבעת "רשות", התובעים סבורים כי הן דמי החבר והן דמי הטיפול הינם "סכומים שגבתה [הרשות] שלא כדין, כמס, אגרה, או תשלום חובה אחר" כאמור בפרט 11 לתוספת השנייה. לאור זאת, **לחילופין ולשם הזהירות, אם יקבע בית המשפט הנכבד כי הנתבעת הינה "רשות" לצורך חוק התובענות הייצוגיות, יבקשו התובעים מבית המשפט להורות לנתבעת להשיב את הסכומים שגבתה שלא כדין בהתאם להוראות חוק התובענות הייצוגיות.**

ד. סמכות בית המשפט

47. **סמכות עניינית:**

תובענה זו הינה תובענה אזרחית שסכות התביעה בה עולה על 2,500,000 שקלים חדשים. משכך הסמכות העניינית לדון בתובענה זו נתונה לבית משפט נכבד זה. לחילופין, וכפי שהוסבר בבקשה לאישור התובענה, במידה וייקבע בית המשפט הנכבד כי הנתבעת הינה "רשות" לצורך חוק התובענות הייצוגיות, יבקשו התובעים שהתובענה תועבר לבית משפט זה בשבתו כבית משפט לעניינים מנהליים.

48. **סמכות מקומית:**

התובעת 2 חתמה על הסכם העסקתה בפרקליטות המדינה בירושלים. סעיף 5 לפרק ג' לחוקת ההסתדרות קובע כי "כל חבר/ה בהסתדרות זכא/ת לקבל שירותי איגוד מקצועי ממרחב שמקום עבודתו/ה מצוי בתחום שיפוטו". מקום העבודה הרלוונטי של שני התובעים הוא ירושלים, ומשכך שם גם נועדה להתקיים התחייבות הנתבעת כלפי התובעים. משכך הסמכות המקומית לדון בתובענה זו נתונה לבית משפט נכבד זה.

ה. עילות התביעה

(1) **רשלנות**

49. התובעים ייטענו כי בהתנהגות הנתבעת כפי שתוארה הפרה הנתבעת את חובת הזהירות בה חבה ביחס לתובעים, וכי הפרה זו עולה לכל הפחות כדי עוולת הרשלנות על פי סעיף 35 לפקודת הנזיקין. התובעים ייטענו כי ביחסים שבין ארגון עובדים ובין משלמי דמי החבר ודמי הטיפול קיימת חובת זהירות מושגית. עוד ייטענו התובעים שגם בנוגע למצג הכוזב שהציגה הנתבעת וגבייתה בפועל את הסכומים שגבתה מתקיימת חובת הזהירות הקונקרטית. חובות זהירות אלו מתקיימות הן ביחס שבין עוסק ולקוח והן ביחס שבין רשות למי שהיא גובה ממנו תשלום חובה.

50. אין כל ספק כי מתקיים קשר סיבתי בין המצג וגביית הסכומים שלא כדין ובין הנזק שנגרם לתובעים, **שכן גביית היתר היא הנזק שנגרם לתובעים.** באשר לחברי ההסתדרות קיים קשר סיבתי ישיר בין המצג שהציגה ההסתדרות ובין החלטת החברים להרשם כחברים בה, וגביית היתר שנגבתה מהם בעקבות זאת.

(2) **הפרת חובה חקוקה**

51. התובעים ייטענו כי הנתבעת הפרה את החוב המוטל עליה על פי חוק הגנת השכר באופן העולה כדי הפרת עוולה חקוקה כאמור בסעיף 63 לפקודת הנזיקין כפי שנפרט כעת.

52. ייעודו של חוק הגנת השכר, כפי שמעיד גם שמו, הוא להגן על שכרם של העובדים מגבייה שלא כדין. סעיף 25(א) לחוק קובע כי אין לנכות משכר העבודה אלא את הסכומים המנויים בסעיף. סעיף 25(א)(3) וסעיף 25(א)(ב) מונים את דמי החבר ודמי הטיפול כסכומים שניתן לנכות משכר העובד. אולם חזקה על החוק שעניינו בגבייתם של דמי חבר ודמי טיפול **הנגבים כדין בלבד**.

53. כפי שהוסבר בהרחבה, הנתבעת גבתה דמי חבר ודמי טיפול בשיעור הגבוה מן המותר לה כדין, ובכך הפרה את הוראות החוק שנועדו להגן על שכרם של עובדים דוגמת התובעים. הפרה זו של הנתבעת חמורה שבעתיים עת שנעשתה באצטלה של ארגון עובדים יציג שנועד להגן על העובדים. על הנזק שנגרם לעובדים מהפרה חמורה זו כבר הרחבנו לעיל.

(3) עשיית עושר ולא במשפט

54. סעיף 1(א) **לחוק עשיית עושר ולא במשפט**, קובע כך:

"מי שקיבל שלא על פי זכות שבדין נכס, שירות או טובת הנאה אחרת (להלן - הזוכה) שבאו לו מאדם אחר (להלן - המזכה), חייב להשיב למזכה את הזכיה, ואם השבה בעין בלתי אפשרית או בלתי סבירה - לשלם לו את שוויה"

על פי הפסיקה, שלושה יסודות מרכיבים את עילת עשיית עושר ולא במשפט. היסוד הראשון הוא יסוד ההתעשרות, הבוחן האם זו התרחשה; היסוד השני בוחן האם ההתעשרות באה מן המזכה ועל חשבון; היסוד השלישי עניינו טיב ההתעשרות, ובו נבחנת השאלה האם זו התקבלה שלא על פי זכות שבדין.¹⁷

55. אין ספק כי כל שלושת היסודות מתקיימים בענייננו. מידי חודש בחודשו מעשירה הנתבעת את קופתה במילוני שקלים שהיא גובה כדמי חבר ודמי טיפול. כספים אלו מנוכים משכרם של אלפי עובדים ועל חשבונם. כפי שהוכח בפירוט לעיל, גביית הכספים נעשתה שלא כדין באשר הנתבעת לא הייתה רשאית לגבותם. לאור זאת מבקשים התובעים מבית המשפט הנכבד שיורה לנתבעת להשיב להם את כספם, וכל זכות שצמחה לה מכספיהם.

56. בעניין התעשרות שלא כדין הנובעת מהחזקת כספו של הזולת, אף מבלי שכסף זה הושקע קבע בית המשפט:

"הכול יסכימו כי כאשר המחזיק משקיע את הכסף בהשקעה נושאת פירות בתקופת העיקול, יהיה עליו להשיב את הפירות לנתבע עם הסרת העיקול, בהתאם לעיקרון של מניעת התעשרות שלא כדין.... אך מה הדין כאשר המחזיק לא עשה כל שימוש בכסף?... ככלל, חזקה על אדם המחזיק בכסף כי הוא עושה בו שימוש. זו נקודת המוצא המשמשת כאמת מידה. מכאן גם ההנחה כי דחייה של מועד תשלום, חוזי או אחר, היא בבחינת הטבה כאשר הכסף המיועד לתשלום זמין בידי החייב,

¹⁷ ע"א 8485/08 The FA Premier League Limited נ' המועצה להסדר הימורים בספורט, (ניתן ביום 14.3.10) פס' 89.

הוא עשוי לשמש להשקעה פיננסית, לפרויקט עסקי או לכל מטרה כלכלית אחרת. אם הכסף אינו זמין, טובת ההנאה עשויה לבוא לידי ביטוי בחיסכון של עלויות מימון שהיו נדרשות כדי לשלם את החיוב במועדו... **המציאות הפיננסית וההיגיון הכלכלי מצמיחים חזקה עובדתית, שלפיה המחזיק בכסף עושה בו שימוש, וכל דחייה בביצוע חיוב כספי חוזי טומנת בחובה טובת הנאה כלכלית**.¹⁸

כלומר כל החזקת כסף של הזולת בניגוד לדין, אף אם ייטען כי לא נעשה בו דבר תחשב להתעשרות שלא כדין על חשבון הזולת.

4 תרמית

57. התובעים ייטענו כי הנתבעת הציגה מצג כוזב בפני התובעים בידיעה, או לכל הפחות בקלות ראש ביחס להיות המצג כוזב. מצג זה נעשה תוך כוונה שהתובעים יפעלו על פי המצג. כמו כן ייטענו התובעים כי הם פעלו על פי מצג כוזב זה אשר הסב להם נזק. כל אלו, ייטענו התובעים עולים כדי עוולת התרמית כאמור בסעיף 65 לפקודת הנזיקין כפי שיפורט להלן.

58. הנתבעת קבעה את שיעור דמי החבר ודמי הטיפול כסכום הגבוה משמעותית מן הסכום שהיא רשאית לגבות. בהיותה אגודה עות'מאנית ידעה הנתבעת, או לכל הפחות היה עליה לדעת, שבסמכותה לגבות לכל היותר 24 לירות מכל חבר ושאיין היא רשאית לגבות דמי טיפול כלל. יחד עם זאת הנתבעת קבעה שיעור דמי חבר של 0.95% ממשכורת החברים ודמי טיפול בשיעור 0.8% משכר העובדים. סכומים אלו מוצגים בפני החברים המעבידים והעובדים במסגרת ההסכמים הקיבוציים ואלו גם הסכומים המוצגים באתר האינטרנט של הנתבעת של האגף להתאגדות עובדים של הנתבעת, בזו הלשון:

"כמה עולה לי להיות חבר בהסתדרות?"

ועד עובדים פועל מתוך אמונה שהצלחת מקום העבודה תלויה ברווחת עובדיה. **שיעור דמי החבר בהסתדרות הינו 0.95% מהשכר [פחות מאחוז]. תשלום דמי החבר מעוגן בחקיקה ובהסכמים קיבוציים.** לאחר חתימתו של הסכם קיבוצי, ההסתדרות תלווה אתכם ואת ועד העובדים באכיפת ההסכם הקיבוצי ובתום תוקפו תלווה אתכם במשא ומתן לשיפור התנאים מעבר להסכם הראשון שנשיג.

כל חבר הסתדרות זכאי ליווי מקצועי ולסיוע משפטי ע"י עורך דין בתחום דני עבודה... **עובד הנהנה מההסכם קיבוצי אך אינו חבר הסתדרות מחויב לשלם דמי טיפול בסך 0.8% מהשכר**.¹⁹

59. הצגת סכומים אלו מהווה מצג כוזב בפני התובעים, כביכול רשאית הנתבעת לגבות את הסכומים הנ"ל ולנכותם משכר העובדים. ניתן להניח שהנתבעת הייתה מודעת למעמדה המשפטי על כל המשתמע ממנו,

¹⁸ ע"א 6574/99 מדינת ישראל, משרד השיכון נ' עו"ד בנימין קרייתי, מפרק חברת ביתרומעץ, נח(3) 313 (2004). אך לאחרונה חזר על הלכה כבוד השופט גרוסקופף בת"צ (מרכז) 51324-03-14 עזרא יהודה נ' Hewlett-Packard Company, (ניתן ביום 3.5.17), פסקה 32 לפסק הדין.

¹⁹ הערה 4 לעיל.

או לכל הפחות נהגה קלות ראש בנדון. **הנתבעת אף הציגה מצג כוזב לפיו זכאותה לגבות סכומים אלה מעוגנת בחקיקה, זאת כאשר ההיפך הגמור הוא הנכון.**

60. אין ספק שמצג זה נועד להטעות את התובעים על מנת שישלמו לנתבעת את הכספים. מדיניות זו של הנתבעת צלחה לה, ומאות אלפי עובדים אכן הוטעו לחשוב, במשך שנים ארוכות, כי חובה עליהם לשלם את דמי הטיפול ודמי החבר בסכומים אלו לידי הנתבעת, וכך עשו. כתוצאה מכך ניזוק כל אחד מהתובעים בהיקף של אלפי שקלים חדשים.

5) הטעיה על פי חוק הגנת הצרכן

61. כפי שנטען בהרחבה לעיל, בין התובעים ובין הנתבעת מתקיימים יחסים שבין עוסק ובין צרכן. סעיף 2(א) לחוק הגנת הצרכן קובע כי:

2. (א) לא יעשה עוסק דבר – במעשה או במחדל, בכתב או בעל פה או בכל דרך אחרת לרבות לאחר מועד ההתקשרות בעסקה – **העלול להטעות צרכן בכל ענין מהותי בעסקה** (להלן – **הטעיה**).

המחיר שרשאי העוסק לגבות עבור שירותיו הוא עניין מהותי בעסקה. כך בנוגע לסוחר הגובה מחיר גבוה מן המותר עבור מצרכים מפוקחים כאשר צרכן אינו מודע למגבלת המחיר, וכך בנוגע לעובדים המשלמים דמי חבר חודשיים תחת הרושם שתעריף דמי החבר עומד בדרישת החוק.

במשך שנים הטעתה הנתבעת את חבריה וגבתה מהם דמי חבר גבוהים בשיעור ניכר מן המותר לה על פי חוק, תוך שהיא נמנעת מלהודיע לחבריה כי חל עליה איסור חוקי לגבות יותר מ-24 לירות. מעשיה ומחדליה אלו עולים כדי הטעיה על פי חוק הגנת הצרכן.

6) תנאי מקפח בחוזה אחיד

62. השאלה האם תקנון ייחשב חוזה אחיד יש לבחון על פי מערכת היחסים שבין הצדדים לחוזה:

”כל זה נכון במקרה של חברות בתאגיד רגיל, **אולם המצב עשוי להיות שונה, שעה שהמבנה של התאגיד וטיב פעולתו יוצרים בפועל, בינו לבין חבריו, יחס הדומה עניינית ומהותית לזה שבין ספק ללקוח.** ניטול, לדוגמה, ספק של מצרכים, כגון ספרים או תקליטים, או ספק של שירותים, כגון משרד שידוכים, אשר מארגן את לקוחותיו בצורה של תאגיד. כאן, יש לתת עדיפות לתפקיד הכלכלי האמיתי של החוזה על דרך ארגונו. הוא הדין, למשל, בבית אבות המספק את שירותיו לדייריו דרך חברות בתאגיד. **בנסיבות אלה יש להרחיב את תחולתו של חוק החוזים האחידים, תוך כדי אימוץ פרשנות תכליתית-מרחיבה להוראותיו. מן הראוי כי בנסיבות אלה יופעל הפיקוח השיפוטי על תנאים מקפחים אפשריים**”²⁰.

כפי שהראנו לעיל, בין חברי ההסתדרות ובין ההסתדרות ישנה מערכת יחסים של עוסק וצרכן. בנוסף לכך, עובד המבקש להצטרף כחבר בהסתדרות מתחייב לקבל על עצמו את תקנות החוקה ואינו יכול לבקש לשנות סעיפים מתוכה. **לפיכך יש לראות את חוקת ההסתדרות כחוזה אחיד.**

²⁰ ע"א 1795/93 קרן הגימלאות של חברי אגד בע"מ נ' יוסף יעקב [37 עמ'], נא(5) 433, 449 (1997)

63. עניינו של פרק ג' לחוקת ההסתדרות הינו החברות בהסתדרות. סעיף 6 לפרק זה קובע כך :

"כל חבר/ה בהסתדרות חייב/ת לשלם דמי חבר כפי שייקבע מעת לעת ע"י מוסדות ההסתדרות".

סעיף 4 לחוק החוזים האחדים, תשמ"ג-1982 (להלן : "חוק חוזים אחדים") קובע תנאים שחזקה עליהם כי הם מקפחים. כך על פי סעיף משנה 4(4) "תנאי המקנה לספק זכות לקבוע או לשנות, על דעתו בלבד, ולאחר כריתת החוזה, מחיר או חיובים מהותיים אחרים המוטלים על הלוקח, זולת אי השינוי נובע מגורמים שאינם בשליטת הספק", חזקה עליו כי הוא מקפח.

זאת ועוד, מניסוח הסעיף נגזר כי פירושו המעשי משתנה מעת לעת. בעת שחתם התובע 1 על בקשת ההצטרפות להסתדרות משמעות הסעיף הייתה כי עליו לשלם 0.95% ממשכורתו עבור דמי חבר. בכך הוא עומד **בסתירה לחוק** הקובע כי אין ההסתדרות רשאית לגבות סכום העולה על 24 לירות.

כפי שנקבע בפסיקת בית המשפט העליון בענין **מילגרומ**,²¹ מבחן הקיפוח הוא בשאלה האם התניה מגנה על אינטרס לא לגיטימי של הספק הנוצר מחוסר שיוויון בין הצדדים לחוזה. התובעים ייטענו כי גבייה החורגת מהמוגדר לפי החוק עולה לכדי "קיפוח לקוחות". בנסיבות העניין אין ספק כי יחסי הכוחות נוטים בצורה מובהקת לטובת ההסתדרות. זו קבעה תעריפים המנוגדים לחוק, תוך שהיה עליה לדעת זאת, וככל הנראה מתוך ההנחה שהעובד המצוי לא יטרח לבחון את סמכותה החוקית ויסתמך עליה. לאור האמור יבקשו התובעים כי בית המשפט יורה על בטלות סעיף 6 הנ"ל או לחילופין יתקנו כך שייקבע שאין בסמכותה של ההסתדרות לגבות יותר מ-24 לירות. כמו כן יבקשו התובעים כי ביטול הסעיף או תיקונו יהיו למפרע, ושבת המשפט יורה על השבת הסכומים אשר נגבו בניגוד לחוק.

7) הסגת גבול במטלטלין, עיכוב שלא כדין וגזל

64. הנתבעת גבתה ולקחה שלא כדין סכומי כסף מהחזקתם של התובעים. בעשותה זאת הסבה הנתבעת לתובעים נזק ממוני רב כפי שכבר פורט בהרחבה. כל אלו עולים כדי הסגת גבול במטלטלין כאמור בסעיף 31 לפקודת הנזיקין, וכדי עיכוב שלא כדין כאמור בסעיף 49 לפקודה. כיוון שגביית התשלומים נעשתה לשימושה העצמי של הנתבעת מעשיה אף עולים כדי גזל כאמור בסעיף 52 לפקודה.

ו. הגדרת הקבוצה, תת הקבוצות והשאלות המשותפות

65. הקבוצה שמבוקש לייצג היא **"כל חברי הנתבעת שגבתה מהם סכום העולה על 24 לירות, וכל מי ששילם דמי טיפול לנתבעת, כולם במשך שבע השנים שקדמו להגשת תובענה זו"**.

66. תתי הקבוצות הם :

א. **תת-קבוצה א'** : מי שנגבו מהם דמי חבר בסכום העולה על 24 לירות.

ב. **תת-קבוצה ב'** : מי שנגבו מהם דמי טיפול, ולחילופין מי שגבו מהם דמי טיפול בסכום העולה על 24 לירות.

67. השאלות של עובדה או משפט המשותפות לכלל חברי הקבוצה הן :

א. מהו ערכן הנוכחי של 24 לירות?

²¹ רע"א 1185/97 יורשי ומנהלי עיזבון המנוחה מילגרומ הינדה ז"ל נ' מרכז משען, נב(4) 145 (1998), 164.

ב. לאור האמור, האם קיימת לנתבעת, בהיותה אגודה עות'מאנית, הזכות המשפטית לגבות מחבריה וממי שמשלמים דמי טיפול סכום העולה על 24 לירות?

השאלה המשפטית המשותפת לכלל תת-קבוצה ב' הינה האם קיימת לנתבעת, בהיותה אגודה עות'מאנית, האפשרות החוקית לגבות דמי טיפול?

68. **התובעים סבורים כי ישנה אפשרות סבירה שהתובענה תוכרע לטובת הקבוצה.** אין חולק כי הנתבעת גבתה כספים מכלל הקבוצה. הראיות בנוגע לערכן של 24 לירות מסתמכות על חוות דעת כלכלית של מומחים בכירים בתחום בישראל. לאור האמור, על סמך העובדות המובאות בתובענה, על סמך החוק והפסיקה סבורים התובעים כי קיימת אפשרות גבוהה, ובוודאי סבירה, שהתובענה תוכרע לטובת הקבוצה.

ז. הטעמים להיות תובענה ייצוגית הדרך היעילה וההוגנת להכרעה במחלוקת

69. סעיף המטרה בחוק התובענות הייצוגיות קובע כי מטרת החוק היא קידום:

- (1) מימוש זכות הגישה לבית המשפט, לרבות לסוגי אוכלוסייה המתקשים לפנות לבית המשפט כיחידים;
- (2) אכיפת הדין והרתעה מפני הפרתו;
- (3) מתן סעד הולם לנפגעים מהפרת הדין;
- (4) ניהול יעיל, הוגן וממצה של תביעות.

התובעים יטענו כי אישור תובענה זו כתובענה ייצוגית יגשים את כל המטרות הנ"ל.

א. **מימוש זכות הגישה לבית המשפט:** לתובעים אין אפשרות לאתר את כל חברי הקבוצה חברי הנתבעת בעבר ובהווה ומי ששילמו לנתבעת דמי טיפול בשבע השנים האחרונות. אין ספק כי קבוצה זו כוללת מספר רב מאוד של חברים, לכל הפחות כמה מאות אלפים, אך פרטיהם ידועים אך ורק לנתבעת עצמה, אשר כאמור אינה מפרסמת נתונים בחסותה תחת הגנת החוק העות'מאני ביחס לשקיפות.

הנתבעת היא גם גוף בעל משקל רב במשק הישראלי בכלל ואצל מעסיקים גדולים בפרט. חשיבותה וכוחה הרב של הנתבעת עלול להתיע תובעים רבים מלהגיש תובענות אישיות נגד הנתבעת מחשש שמא הגת התביעה עלולה לפגוע בסיכויי השתכרותם בעתיד. ביחס לחששות כגון אלה קבע בית המשפט העליון:

"כן הוסף, כי היתרון בניהול התובענה כייצוגית בנסיבות המקרה רלבנטי במיוחד "מקום שקיים חשש לחסמים שונים אצל חברי הקבוצה להגשת תביעה אישית" [שם], וכי באישור התובענה כייצוגית יש כדי להגשים את מכלול המטרות המופיעות בחוק תובענות ייצוגיות, בין היתר משום שכך יקודם האינטרס של "אכיפת הדין והרתעה מפני הפרתו" [שם], ומשום שבאופן זה

יתאפשר לנפגעות "לממש את זכות הגישה לבית המשפט, לרבות אלו המתקשות או חוששות לפנות לבית המשפט כיחידות" [שם]. אני מצטרף לנימוקיו של בית המשפט המחוזי במלואם.²²

ב. מתן סעד הולם לנפגעים מהפרת הדין: הנתבעת גובה דמי חבר ודמי טיפול בגביית יתר כבר עשרות שנים. כאמור מדובר בפגיעה בנכס הבסיסי ביותר של העובד במשק – המשכורת שעבורה הוא עמל יום יום. הכרעת בית המשפט כי על הנתבעת להשיב את הכספים שגבתה יהיה סעד הולם וראוי. בנוסף קביעה כי על הנתבעת להשיב את הכספים בתוספת ריבית והצמדה תמנע מצב בו ייצא חוטא נשכר ותעשה רבות להרתעת גופים אחרים מהפרת הדין.

ג. יעילות הגינות ומיצוי: על אף שאין בידי התובעים לאתר את כלל חברי הקבוצה, מאפייניהם והתשתית העובדתית והמשפטית של חברי הקבוצה זהים. מאידך מניינם של חברי הקבוצה, מאות אלפים במספר גורם שקשה יהיה לחברי הקבוצה לתאם יחד תובענה אזרחית רגילה של מספר תובעים. אף לו היה בידי חברי הקבוצה לתאם תביעות פרטניות, היה הדבר מביא לעומס מיותר על מערכת המשפט. לעומת זאת דווקא הכרעה חד פעמית של בית המשפט ביחס לטענות כלל חברי הקבוצה תהווה הדרך היעילה ההוגנת והממצה לניהול התביעות.

קיים יסוד סביר כי המבקש ובא כוחו ייצגו וינהלו את עניינם של הקבוצה בדרך הולמת ובתום לב. התובעים בתובענה זו הינם עובדים מסורים וישרי דרך. הם ניזוקו על ידי ההסתדרות על לא עוול בכפם. כל עניינם בתובענה הוא להביא לפיצוי כלל חברי הקבוצה בדרך הולמת ובתום לב. באי כוחם של התובעים הם עורכי דין בעמותת "פורום קהלת", מוסד ללא כוונות רווח, והם בעלי וותק דיוני בפני הערכאות השונות.

הסעדים המתבקשים

70. לאור האמור לעיל, מתבקש בית המשפט הנכבד להורות על מתן הסעדים הבאים:
- א. להגדיר את הקבוצה המיוצגת לצורכי התובענה הייצוגית, כאמור לעיל;
 - ב. להורות לנתבעת להשיב לחברי הקבוצה שמהם גבתה דמי חבר בייתר בשבע השנים האחרונות את סכום גביית היתר. המוערך כסך כולל של 1,575,000,000 בתוספת ריבית והצמדה;
 - ג. להורות לנתבעת להשיב לחברי הקבוצה שמהם גבתה דמי טיפול את דמי הטיפול ששולמו בשבע השנים האחרונות המוערך כסך של 3,150,000,000 בתוספת ריבית והצמדה;
 - ד. לחילופין ולשם הזהירות, במידה וייקבע בית המשפט כי הנתבעת הינה רשות, להורות על השבת הסכומים שנגבו שלא כדין בהתאם להוראות חוק התובענות הייצוגיות;
 - ה. ליתן צו מניעה קבועה שיורה לנתבעת לחדול מגביית דמי חבר בסכום העולה על 24 לירות;
 - ו. ליתן צו מניעה קבועה שיורה לנתבעת לחדול מגביית דמי טיפול;
 - ז. ליתן הוראות בדבר פרסום ההחלטה בתובענה זו לכשתתקבל, לקבוע את נוסח הפרסום ולחייב את הנתבעת בהוצאות הפרסום.
 - ח. לקבוע תשלום גמול הוגן לתובעים, בהתאם לאמור בסעיף 22 לחוק התובענות הייצוגיות;
 - ט. לקבוע שכר טרחה של באי כוח התובעים, בהתאם לאמור בסעיף 23 לחוק התובענות הייצוגיות.

²² רע"א 6897/14 רדיו קול ברמה בע"מ נ' קולך, (ניתן ביום 9.12.15) עמ' 47 לפסה"ד.

ח. סיכום

תובענה זו עניינה בגביית יתר של דמי חבר ובגבייה בחוסר סמכות של דמי טיפול על ידי הנתבעת. במשך עשרות בשנים התעשרה הנתבעת על חשבונם של העובדים מהם גבתה כספים שלא כדין באופן שיטתי, תוך ניצול מעמדה שלה, וניצול חוסר האונים של חבריה ושל המשלמים לה דמי טיפול. במעשים אלו פעלה ההסתדרות בניגוד צורם ביחס לרושם אותו היא מבקשת לעצמה כגורם המגן על העובד הפשוט מפני גופים בעלי השפעה וכח. בית המשפט מתבקש לשים קץ למעשיה אלו של ההסתדרות ולהורות לה על פיצוי הנפגעים.

היום, כ"ב אייר תשע"ח

07 מאי 2018

מאיר בוחניק, עו"ד

אריאל ארליך, עו"ד

באי כוח התובעים